

ბაზეთი ღირს		
თვე	ბანკი	ბანკი
12	10	6
11	9 50	5 50
10	8 75	4 75
9	8	3 50
8	7 25	2 75
7	6 50	1 50

ცალკე ნომერი — ერთი შურტი

ივერიკა

გაზეთის დასაყვამად და კრძალ განკარგულებათა დასაქმდნენ უნდა მიჰქონდნენ: თეონ რედუქციას ფრეილინის ქუჩა, ბასტიონის სახლი, № 5, წერა-კითხვის განმარტებული საზოგადოების კანცელარიას სათავად-ბანკური ბანკის სახლში საცხლის ქუჩაზე.

ფასი განკარგულება: ჩვეულებრივი სტრუქტურა რვა კაპიტი.

1877—1888 საბოლიტიკო და სალიტერატურული გაზეთი 1877—1888

„ივერიკა“

გამოვა 1889 წელს იმვე პრინციპით, როგორც აქამდე. იხილეთ ჰაზარ დიკონოს ბაზეთი 1889 წლისათვის, პიკატორს.

ტვილიში: ა) თეონ რედუქციას, ფრეილინის ქუჩა, სახლი ბასტიონისა, № 5; ბ) „წერა-კითხვის საზოგადოების“ კანცელარიას (სახლის ქუჩა, თავად-ბანკურთა საადგილ-მამული ბანკის ქარვასლის გულერიაში).

შუშისში: ვიარაძე ქობისის წიგნის მაღაზიას.

სონში: ნესტორ წერეთლის წიგნის მაღაზიას.

ბათუმში: მ. ნათაძეს.

ტფილისის ცალკე ნომერებთან დაბარონ გაზეთი შემდეგს ღირებულებით:

В Тифлисе. В редакцію газеты „ИВЕРІЯ“.

გაზეთის ფასი დაბეჭდილია გაზეთის სათავრებზე, სწორი სრული პირიანი გაზეთის დაბეჭდვისა გამოცემულია უკანასკნელს გვერდზე.

Годъ VI. 1889. Годъ VI.

Въ городѣ Карсѣ
Каресской Области
ОТКРЫТА ПОДПИСКА
НА ГАЗЕТУ
„КАРСЪ“
на будущій 1889 годъ.

Газета „Карсъ“ въ 1889 году будетъ издаваться на тѣхъ-же основаніяхъ, какъ и въ текущемъ году, по той-же программѣ и подъ тою-же редакціею.

Условія подписки:
съ доставкою и пересылкою въ годъ три рубля.

Подписка принимается въ Редакціи газеты „КАРСЪ“, куда адресуютъ свои требованія и индигородные.

Газета „КАРСЪ“ имѣетъ ближайшею цѣлью всестороннее изученіе Каресской Области и распространеніе въ обществѣ вѣрныхъ и точныхъ свѣдѣній, какъ о нынѣшнемъ ея состояніи, такъ и о мѣропріятіяхъ, направленныхъ къ ея благоустройству. Цѣль эта можетъ быть достигнута въ той мѣрѣ, въ какой лица, имѣющія, по своему положенію, возможность собирать свѣдѣнія по тѣмъ или другимъ вопросамъ, касающимся Области, ея населенія и расположенныхъ въ ея предѣлахъ частей войскъ, выразятъ свое сочувствіе газетѣ и пожелаютъ оказывать ей редакціи просвѣщенное свое содѣйствіе: сообщеніемъ имѣющимся въ ихъ рукахъ свѣдѣній и матеріаловъ; а потому редакція убѣдительно проситъ этихъ лицъ не отказыватъ ей въ своемъ участіи.

(3-1)

ტფილისი, 23 დეკემბერი

ჩვენა ესთქვით წინა წერილში, რომ თუ სახელმწიფო ბანკისგან ადგილი მიიღოს არ მოქმედებდნენ ფინანსების მომართვისათვის, იგივეა სახელმწიფო კრედიტის იმდენი ტერიტორია იქნება ჩვენის ადგილ-მამულისათვის, რამდენადა სიძვირე ჩვენის ბანკის კრედიტისაა. საქმე ის არის, რომ სახელმწიფო ბანკიდან ერთსა და იმავე მამულზე შეიძლება კაცმა მუტი ვალი აიღოს, ვიდრე ჩვენის ბანკიდან. ბი ეს ნამეტანობა ვალი-სა აწორებს სასწორს ვალის სიმძიმისა, ანუ, უკვე ესთქვით, ერთ ნაირად სამძიმად უნდა მამულს ვალის გადახდასა. ბი ამისი ანგარიში.

ავიღოთ მაგალითად იქ თუმანი მამული და ორსავე ბანკის ანგარიშში გავატაროთ. იქ თუმანი მამულზე ჩვენი ბანკი აძლევს სესხად ათს თუმანს და მამული ათ თუმანზე თავსა და სარგებელში

როცა ცხადად დანახული იქმნას, ჩვენ წარმოვუდგენთ შემდეგს სქემას თუ—რა შეხვედნა ერთსა და იმავე მამულს მის დირებულობის კვალობაზე დასხვედნად ტფილისის ბანკისა და სახელმწიფო ბანკისათვის: სახელმწიფო ბანკი: ვადა — სესხი — პროცენტი იქ თუმანი მამულის დირებულობაზე.

48-120-3¹/₁₀₀.
„-150-4¹/₁₂₁.
36-120-3¹/₁₀₀.
„-150-4¹/₁₂₁.

ტფილისის ბანკი: ვადა — სესხი — პროცენტი იქ თუმანი მამულის დირებულობაზე.

43¹/₂-100-4.

ცოტად შესანიშნავი შედეგით სახელმწიფო ბანკის სქემის პირველ ხაზის ციფრებშია. ხოლო ორ ვანებში ვიქონიეთ, რომ სახელმწიფო ბანკის ვალი მაგ 3¹/₁₀₀ -ით ჰქონდა 48 წელიწადს და ტფილისის ბანკისა 4¹/₁₂₁ -ის იხდის 43¹/₂ წელიწადში, — ეს შედეგით უფრო მკრთად წარმოგვიდგება ასე, რომ თითქმის არაფერად ჩასადგობს.

ესევე ხაზის ციფრები საშუალოა იმდენად, რამდენადაც 3¹/₁₀₀ ნაკლებია 4¹/₁₂₁ -ზე და აქ ვადაც ნაკლებია ტფილისის ბანკისაზე და 7¹/₁₂₁ წელიწადით. მაგრამ პირველ 36 წელიწადში აქ ისეთი მკრთადი მუტ-ნაკლებობა, რომ მამული, რომელიც ემძიმება ენად 4¹/₁₂₁ -ის ხდა, ვერ იგრძნობს დიდს შებებს 3¹/₁₀₀ -ის ხდითა. დანარჩენს შემთხვევებში-ი სიმძიმე მამულისათვის სახელმწიფო ბანკის კრედიტისა აშკარაა. ჩვენ ვამბობთ, რომ მართლ მამინ დამძიმება მამულს ეს კრედიტი, თუ სახელმწიფო ბანკისგან ადგილი იქნება არ მოხდად მამულს შემოსავლის გასაძლიერებლად და მამული ისევ იმ დონით დარჩა, რა დონითაც და შესძლიებდა დადეს არის და თუ მართლად დადევნად დიდის დონითა და შესძლიებთ ვერ იტანს 4¹/₁₂₁ ხდასა, როგორც უკვლავი სჩივიათ.

აქ მართლ ერთი საბუთი ჰქონდა პარაკოს სახელმწიფო ბანკის სახარგებლოად და დიდად საყურადღებო საბუთად არის. ეს საბუთი იმშია, რომ სახელმწიფო ბანკი მუტს სესხს იძლევა და ამ შემთხვევაში თუნდ უკვე წელი იმდენად არათვის მამულს, რამდენადც ტფილისის ბანკი არათვის ნაკლებად ფულზე, მაინც სახელმწიფო ბანკი წინ იქნება. ეს სრული მართალია, იმიტომ-რომ 120 ს მანეთზე თუნდ 4 მანეთის ხდა და არამც თუნაკლებობა, უფრო სასარგებლოა, ვიდრე იმავე 4 მანეთის ხდა ასს მანეთზე. ჩვენ მხოლოდ იმას ვამბობთ, რომ თუ მამული უდროა ოთხის მანეთის ხდისათვის, მაინც უდროა იქნება

გინდა ასი თუმანი ვალი დასწერე გინდა ერთი თუმანი, თუ ორსავე შემთხვევაში ოთხი მანეთი უნდა იხადოს წელიწადში მთელს ორ-მოც-და-რა წლის განმავლ რაში. ჩვენ ვამბობთ, რომ ჩვენ არა გვეშავდება-რა თარმეტს თუმანი ჩავიწერიალეთ ჯიბეში, თუ ასს თუმანს, თუ ეს ფული მამულის წარსამატებლად და განსაკრებლად არ არის მოხმარებული და თუ ტყუილ უბრალოდ კაფუნა-გულია. კაფუნაგასა, ასი თუმანი იქნება თუ ერთი, იგივე ბოლოა აქვს. ორივესაგან ერთი და იგივე ნამწვი რჩება: მამულზე ადგილი ვალი მართლ მამულზე უნდა ჰქონდეს და იხადოს. შემამულს სხვა რა წერა აქვს ვალის სახელი, თუ არ შემოსავალი მამულისავე? თუნდ რომ ჰქონდეს, რა ჰქუა იქნება მამულზე ადგილი ვალი სხვა ქონებშია, სხვა წერადამ იხადოს, როცა მამული ვერ უძვევება თავის ვალსა. უბრალო, სადა ანგარიში იძულებული ჰქუა ეს ამისთანა მამული და იხადოს ბანკსა და ამ გზით მუტი ჰქმადელი მოაგლოს თავის სხვა ქონებას. ეს აშკარაა.

თუ მამულმა უნდა იხადოს თავისი ვალი, თუ თავის დირებულობის კვალობაზე 4¹/₁₂₁ -ის ხდა, როგორც ამბობენ, დღეს ემძიმება და თუ ადგილის ვალით ამ მამული დირებულობაში არ იმატა განკარგებითა და შემოსავლით, აქ რა შევ-ა მამულის პარაკოსთან-თვის თარმეტი თუმანი აწევს მამულს, თუ ათი, როცა ორსავე შემთხვევაში სხველი 4¹/₁₂₁ ის ან ამაზე ცოტად ნაკლები მამულის დირებულობის კვალობაზე?

შეიძეს სავარანობელი და საკმაოდ დიდიც მხოლოდ იმ პარაკოს მამულისას მიქცემა, რომელიც სახელმწიფო ბანკისგან ადგილს ფულს მამულს ჩაუტანს განსაკლებლად და შემოსავლის წარსამატებად. თუ ეს არ იქნება, სახელმწიფო ბანკის ვალიც ისეთივე ყველა შემთხვევაში ბანკის ვალია, იმიტომ-რომ წერა ვალის მომართვის ერთი და იგივე უდროა მამული იქმნება თითქმის ერთსა და იმავე ზომისად მხველი. თუ მამული თავის დირებულობის კვალობაზე დღეს ვერ იხდის 4¹/₁₂₁ -სა ტფილისის ბანკისა, განა დიდი იმედა იხადოს 3¹/₁₀₀ სახელმწიფო ბანკისა? რა ბევრი თაბუთია ამ ორ ციფრ მორის?

შევა მართლ თავ-დაჭერი დამულისა პარაკოს მიქცემა სახელმწიფო ბანკისგან, სახელმწიფო, იმას, ვინც ბევრის ფულის მოგვის საყურეს არ გატრაცებინებთ, ვინც ფრთხილად იხადობთ გამოარკვევს საჭირო ვალს ზომიერებას. არა გვკონია, ამისთანა კაცი ბევრი იყოს ჩვენს თავად-ანგარიშობაში.

თუ უანგარიშოდ თავს დავესხმით სახელმწიფო ბანკსა, რომელსაც ნება აქვს იქ თუმანი მამულზე სუთმეტი თუმანი ასესხოს, თუ მართლ ამას დახმარებით და იქ თუმანი მამულზე სუთმეტი თუმანი ვალი ვიდრე, მაშინ მშვიდობით და გამარჯვებით. მაშინ იქ თუმანი მამულმა 4¹/₁₂₁ არ უნდა იხადოს თავის დირებულობის კვალობაზე, არამედ 4¹/₁₂₁ ზედაც მართლად თუ მამულს დღეს 4¹/₁₂₁ -ის უდროა ხდას უჩივან, რადა ეთქვით მუტ-ზედა, სახელმწიფო, 4¹/₁₂₁ ზედა?

ქნა ვიკითხოთ: ბევრი არაა ჩვენში იმისთანანი, რომ მუტის ფულის მოგვის სიხარბემ არ წაუტუნოს? ჩვენს ურან დიდი ფული ისესხოს, თუკი შესაძლებელია და გაბრიყვებს ვისმე მოსაცემად? ჩვენში თითო-ორადც კანტი-კანტად თუ სადმე იმისთანა კაცი, რომელიც ჯერ ასჯერ გავრამავს, ვიდრე ვალი იხდეს და თუ იხდეს, იმ ზომისად და იმ თანხარა, რომ ვალის ხდა შესაძლო იყოს მამულისათვის და მამულიც მუტი შემოსავლისა ვაჭავდოს.

ამიტომაც ჩვენ ვიტყვით, რომ სახელმწიფო ბანკი მართლ იმთავითადაც, ვინც თავის მამულის დირებულობის ნაკლებობა იხდეს ვალად და არა სამს მესუთენს ან სამს მეთიქვსა, რადგანც სახელმწიფო ბანკს ნება აქვს ზომით სესხის ძლევისა, და ამისთან ვინც ადგილის ვალით შეავტობს მამულსა და შემოსავალს მოამატებინებს. ყოველ ამ შემთხვევაში ვალი სახელმწიფო ბანკის ბევრით სუტეში იქნება ტფილისის ბანკის ვალზე, ჯერ იმიტომ-რომ უკვე 100 მანეთს ვალზე თავსა და სარგებელში შესატანი იქნება წელიწადში სუთი მანეთი და სუთმეტი მური და არა რვა მანეთი, როგორც ტფილისის ბანკში, და ვინც ამისა გადანიერებული მამული არამც თუ სუტეზე გადაიხდის ასზედა 5 მანეთს 7¹/₁₂₁ წელიწადში, არამედ არ გაჭირდება რვა მანეთის ხდაცა. იგი იგი-დავითა იქნება იმთავისა, ვინც მართლ იმდენად ვალს აიხდეს სახელმწიფო ბანკისაგან, რამდენადაც მამულს დღეს აწევს ტფილისის თუ ტფილისის ბანკის ვალი, ან კერძო კაცისა, და არა მუტსა, იმიტომ-რომ უკვე ყველა მუტი თუ არ მოქმედებდნენ მამულს, ვალის ხდას დაამძიმებს.

სახალი ამბავი

* ტფილისის ლიბოთათვის შემანახვისა და თბილის ტანთსკეპლის სასყიდლო ტფილისის პოლი-

ციის უფროსს ბ-ნს როსისსის მიუ-
ლა შემდეგი შეწირულობანი: კავკა-
სიის მთავარ-მართებლისაგან—700
მან., მისის მიაღწეულად უსამ-
ღველოდობის საქარბელოსის გე-
ზარბოსისაგან—50 მ., ტფილისის
გუბერნატორისაგან—10 მ., შტაბის
უფროსის გენერალ ტრაკისაგან—
10 მ., ოლგა პალუს ასულის რო-
სისსისაგან—5 მ., გენერლის ქერი-
ის ანა ასესლომის ასულის ყარ-
ღანისაგან—10 მ., კავკასიის სა-
მარშალო ოლგის მწიფელები ბ-ნ
ანატოლისაგან—5 მან., ბარონესა
ქან ს. დ. ოსტენ-საკენისის შეწი-
რისგან—20 მ., უპათოსის საინჟინერო
დისტანციის უფროსის ლიადოვს-
კის—10 მ., დესტიტუტის სტატს-
კი სოვენიკის ზედილეს—5 მ.,
დენაროზს ტეფანე ბულგარევისგან—
10 მ. და ტფილი დრაფის ანაფრეზის
ქვესაკმელი, გომფისტრის მუე-
ლეს ე. ა. გონაროვისგან—25 მ.
და ნ. ა. გერმენცერის—25 მან.
სულ 22 დეკემბრამდე შეწირა
885 მანათი.

* * * სრული ოთხი დღე ბაქოს
და ტფილისის შუა ორთქლით მატარე-
ბელი არ დაიარგობა. 22 დეკემბერს
ქოძის ვიკინგისა და გავიგების
მოაღწია ბაქოდამ მატარებელმა ტფი-
ლისამდე და მოვიტანა თან არასა-
სიამოვნო ამავე: სანგაზისა და მალა-
ჯარის სადგურებს შუა მკაცრს. ვი-
ნევი სიცივეს უსწერვლილი სამი კაცო-
სანგაზის სადგურის უფროსი ეპ-
სილექტორი, მემპინე და იმისი თანა-
შემეფე. სანგაზისა და მალაჯარის
სადგურებს შუა ისე დაუღვია
ქარს თოვლი რკინის გზის ლიანდგ-
ზე, რომ მატარებელი შეუჩერებლად
სანგაზის უფროსი, როცა ეს გუ-
ვია, მანინე გაქანებულა ორთქლი-
ვალით მისაშვლებლად. ვაუელიათ
თუ არა რამდენიმე ეგრისი, ვისილე-
კის დაუნახავს, რომ ყოველად შეუ-

ძღვებელი გახერხებულ მატარებლ-
ად მიღწევა. ამიტომ სთხოვა თურმე
მემპინეს, უკან დაბრუნდოდა, მაგრამ
მემპინე რაღაც მთავრის გამო არ
დაბრუნდებოდა. უფროსი გავიგის-
ტარა და ფეხით გამოუყარავს უკან
სადგურისაკენ. მოახლოვებია თუ არა
სადგურს, უეცრად გაუხევიდა ნამკვრის
და იქვე დაიფრინავს. მემპინე და
მისი თანამშემეფე იმავე დროს ისე
უეცრად გამკარლანდნენ და დაღუპულან,
რომ ღრესაც არ იცან რა მოუვიდათ.
ღრესი ღრესი მატარებელით მოა-
სვენეს ტფილისში სანგაზის სადგუ-
რის უფროსის გვამი.

* * * ამ დღეებში საითაც მიხივდათ,
ყველას ის აკერია პირზე, რომ ამის-
თანა ზამთარს ჯერ არ მოეწყობიერ-
თა. მართლაც ამ ზამთარმა ერთად
ღრესს ღრესს მატარებელით ყველა-
ფერი: თითო კვერცი შური ღრს
და ვირავაქა შუაქარი ხეთ შუაქამდე
ავიდა ღრესზე რომ ურემი ღრეს
ოთხს-ხუთს მანეთად ღირდა, ღრეს
შიდარეა მანეთად ფსოზს. წყალსაც
ცხვე დამართა. წყლის მზიდელი
„მეზარეულები“ ღრეს მეს კაპეის თხო-
ულობენ თითო „პოჩკაში“.

* * * ბ-ნ მ. ნათაძე, ქართლის
სკოლის მასწავლებელი, ბათუმიდან
გვერს შემდეგ: ჩვენის ქართლის
სკოლის სამზარეულოს თარხობით
რუსულის ოპერტის აქაურმა მოთა-
მამებმა წარმოადგინეს „Сердце и
рука“ ჩხადამო რუმუნგულის სკო-
ლის სამზარეულო. ამ წარმოდგე-
ნიდან სკოლას ნაღდი ფული დარჩა
439 მან. და 50 კაპ. ღრეს მალღო-
ბას ეძღვნენ ყველას, ვინც მონაწი-
ლეობდა მიიღო ამ საქმეში, განსაკუთ-
რებით ემადლობ ბ-ნს მოთამაშეებს
და პეტრე დლონს, რომელმაც
300 მანეთის ბილეთი გაყიდა. ამ
შემთხვევაში ბათუმის საზოგადო-

ებამ დიდი თანაგრძობა გამოაუც-
ხადა ჩვენს სკოლას და წარმოდგენა-
ზე დიდძალი ხალხი დესწრო. ამდგ-
ნი დამსწრე ხალხი სხვა დროს არა-
სოდეს არ გვიხანავს აქაურს წარმო-
დგენაზე დასწრებლად. საზოგადოებამ
ძალიან ისიამოვნა წარმოდგენით. ერთს
მოთამაშე ქალს მიაჩნოთ მჭირფისი
სუფრეთებითი ეფესიანტუაისანი და
მეორეს—მჭირფისი ალბობი.

* * * ჩვენში წიგნის მალაზიები
ძლიერ ცოტაა, ჩვენი დაბა-სოფლები
ძალიან გაჭირვებული არიან ამ მხრივ.
მაგალითობ, როგორცაა და ან უზუ-
ღრესი რომ ვისმე არა მჭირფისი
ერთ ამაზიანი წიგნი დასწირეს, იმე-
ლებულია ან ტფილისიდან და ან ქუ-
თაისიდან დაიბაროს ისიც ვინ იცის,
მიუხედავად მერე და თუ მიუხედავად,
ჩვენის ხნის შემდეგ. ამიტომ სიამოვნე-
ბით უნდა აღვნიშნოთ ის ამავე,
რომ ბ-ნს კონსტანტინე ნაღის ფოთ-
ში უწყე გაუმართავს წიგნის მალა-
ზია.

* * * თუღვამე: ჩვენს, რომ
ამ დღეებში აქ აპირებენ ქართლის
წარმოდგენის გამართვის საქმელ-მოქმე-
და საგნისათვისა.

* * * თუღვამე: ისე შეგებოდა ამ
უწყებებში თოვლიან-ყინვამ, რომ
ღრესი კარზედ გამოვლენის სასიარ-
მოებისა, არც ვგონებთ, რომ
ჩვენ ყველანი მართლად ფეს-მოცეკო-
ნი ვისდეთ შინ და ზამთრის ძილს
მივცდამოვთ, არა! ხანდახან ჩვენც
გვედგამოთ ხოლმე კარში გამოძი-
მას. აი უწყებლად რამდენიმე ქალი და
კაცი შევეყარეთ კულმის დარბაზ-
ში სალიტერატურო საღამოზე და
სასწრებლად. გუშინ ჩვენი სმენა და
აქტეს ქანა ქეთევან ანდრონიკო-
ვისამ, რომელმაც პირველად მიიღო
მონაწილეობა ამ საღამოებში და
განათლი წარბაზს რამდენიმე ლექსი,

და ბუნებრივად, როსტომის მიღმა, ა. ენ-
ბის მიღმა, გ. ბურკულაძემ და ალ-
ბარონემ, ეს მესამე სალიტერატუ-
რო საღამო განხორციელდა და მატო-
რებს არც ერთხელ არ დახარებით
შრომის გაწევა ამ ქათლის საქმისა-
თვის. ამით გარდა წინა სალიტერა-
ტურო საღამოებში მონაწილეობას
დღემდენ ბ-ნის ე. გუზიროვი და ი.
წუჩაბაძე.

შეცდომის გასწორება: გუშინდელს
„ეგრისი“ მე-271 №-ის მეთაურს, პირველ
გვერდის მე-2 სვეტზე, ათადან მე-21
სვეტზე დასველილია: თუ სახელე-
წილო ჩვენსაგან იყუდა აღუქული ფული მ-
შელის შემოსავლის მისამატებლად არს
სამსხვედრე; უნდა იყოს: არ ჩიის სმარე-
ხელი.

◆
ძალაძის საბჭო

22 დეკემბერი

წარსულ ორშაბათისთვის დანიშ-
ნული საქმეები ქალაქის საბჭომ არ
განხილდა და, ნიშნად პატივის-ცემის
განხილვებულ გარე მიხედვის მ. ლა-
რის-მელიქიძისა, გადასდა ხეთმანა-
თისთვის, ხეთმანათს ღრე საღამოს
შეუღვა კრება საქმეთა განხილვისა,
როდენ მუტეცისი მთავარი ისეთები იყო,
რომ მათი მალე გადაწყვეტა ბუცი-
ლებლად საჭირო იყო. საბჭომ მოის-
მინა თერთმეტი საგანი. მათ შორის
ყველაზე საყურადღებოა მოხსენება
გამგებობის ავღობრის სამოვარ აღგი-
ლებსა და ქარხნების დასასუბნელს
ხარჯზე.

ავღობრის სამოვარ მიწების შესახებ
გამგებობა იმ აზრის იყო, რომ ეს
დღეობები იჯარით აღიარებულა ქა-
ლქისა და თავისი მფრინობით ვაწე-
გო, რადგანაც იჯარაღრებმა პირი-პირს
მისცეს და ეპრობის დროს ნაკლები
ფსები წარადგინეს ამ სამოვარის ხმა-
ქალაქისთვის. გამგებობის აზრით, თუ
კრებათი თვით განაგებს ამ საქმეს, წე-

ფელეტონი

უსხოთა შორის

ჩინელის მგზავრის დილორდამ.—
გრძობი ამა მოდელე ჰქონს ნიშანია,
თუ არა?—ჩემი აზრით, გული
რომ დაგეო.—ჩინური თუ ინგლისურ-
ი ცერემონი?—ზნეობის დაბეგე-
ლი ცერემონი.—რა ჩინი დამაბე-
გობის ეს ცერემონი ჩინეთში?—მა-
გალითა.— პირში თქვა ამას
მქვან!

ერთხელ,—სად და როდის, სწო-
რედ არ მახსოვს,—წამიკითხავს ერ-
თის ჩინელის მგზავრის დილორდი, დილო-
რის ში მატარალი სანტრესისა ამავეი შემე-
ხნდა და ამერტაძე მიიქცია ჩემი უუ-
რადღებმა,—ბეგერი ალაგი კარგად და-
მხსოვდა, ეუბნებო მკითხველებს, რაც
მახსოვდა.

— მე ვახსოვარ ჩინელი მოხელე—
მანდარინი,— ასე იწოდებს ჩინეი ჩინე-
ლი თავისი წყობების. მანდარინობა
ჩემში თურმეტი დარგად ვანიყოფებო.
შე პირველად ჩინელის ვახსოვდა, ვინც
ამ ღრესებან მიაღწევს ჩვენში, ნება
აქვს ბოლიზიანის სახსარის ენოში
ეცლით შევიდეს. ისეთი მაღალი ღრეს-
სების მოხელეობებს, როგორც გუბერ-
ნატორები არიან, მაგალითად, გარეთ
აუციენებ ეტლებს და ენოში ფეხით
შედიან.

თუმცა მანდარინობას ეცლიეს, მაგ-
რამ ჩვენს ძველს წინ-ჩელებებს,

დაღას არა ვილატობ. ეგროპაში რომ
დადილი, ბეგერი დილორდი :
გდელს ნაწნავს რად ატარებ, ჩვენში
მარტო დედაკაცები იყენებენ გდელს
თმასა. რა ეუფრო? ჩვენ ჩინის ქუე-
რთა ეცნობრებ, იქ, ეგროპაში, ასე-
თი ანდაზაც ჰქონიათ თურმე: თმა
გდელს და ქუეა მოკლეო, და ჩემი
ნაწნავი რომ დაუნახათ, არა ერთ-
ხელს გადმოუკრება და ჩემთვის გაუ-
გონებიათ ეს სიტყვები.

მე, ცხადად, სიცილად არა მყოფ-
ნიდა. ამა სხვა რა მეთქმებოდა, ერთი
მიხანებო, ვეთყუას. რა მოვამხმერთ,
არ ვიცი, იქნება იქ, ეგროპაში, გეო-
ლი თმა მართლა მოკლე ქუეის მო-
მასწავლებელი იყო, და ჩვენში, ჩი-
ნეთშიცო, ვარწმუნებთ, გდელი ნაწნა-
ვები არაფერს გეიშლის, რომ ქუე-
გონება რიგზე ეასკობთ და ვამოქმე-
დით...

ეგროპაში, საზოგადოდ, ჩინეთი
ყბად აღებული ჰყავთ, აუჩემებიათ,—
რაღაც კვლევი არტავის ჩინეთს გარ-
შემოვო, და ჰგონიათ, რომ მართლა
შეკეტლ-შეკეტლები ესეხეღვართ შინ
და იმ ქვეყნისა, რაც იმ კვლეს იქით
არის, არა გავგებებარა. წარმოადგი-
ნეთ, რამდენი ვიციცო, როდესაც მე
ჩემს ყურით ვაიგონე ეს ამავეი ეე-
როპაში, წინადაც ვამეგონა, მართა-
ლია, მაგრამ მე დარწმუნებული ვიყა-
ვი, რომ ამ ზღაპარის მხოლოდ ემწე-
ვილებს უამბობენ ვასართობად და

თურმე ნუ იტყვიეთ-კი დიდრონიცა
სჯერათ ეს ამავეი...

— ჩინეთის ცერემონიებს თავი და-
ნებეთა,—ჩველებრივი მასალა სიტყ-
ვარა, რაც და ღრედა უნდათ ვისი-
მე...

არ ვიცი, რა ცერემონიებს დასცი-
ნიან. თუ იმას, რომ ჩვენ ყველას,
დიდი იქნება თუ პატარა, მიდღირი
თუ ღარიბი, წარჩინებული კაცი თუ
გლეხი, ყველას ერთ გვარ ზრდილობა-
ანად, პატივის-ცემით ვეყარობით,—
აქ, არ შემოსის, სასიცილო არ არის...
ჩემი არ გითხრა, გული რით
დაგეოვო,—ასე მოაღი ეგროპე-
ლებს. თუ ცერემონიებზე ჩამოვი-
ლებ, ისე თეგანში მოიკითხონ, რამ-
დენი ვიციან და ვაქინე ჩემი თანამე-
მამოლებიც, როდესაც შემდეგე ვუამ-
ბე, ეს ამავეი გეო თვით ინგლისელებ-
მა მითხრის, იმათი მტყუარნი ვარ.

ინგლისის დელოფალიან სტუმრად
მივყევას ბეგერი არ ეღიბებდა თურმე
და ვინც ეღიბებდა, დიდ წყალობად
უნდა მიიჩნიათ. მაგრამ ვინ იმის, ე-
საც ეს მოწყალების მზე ზამთარში
ამოუწათებს,—ერა გათაბობს და ეგრ
გააკაცლებს. დელოფალს სიცივში
ყოფნა უფავრს თურმე და იმ ოთახს,
სადაც სძინავს, არასოდეს არ ათ-
ბარს, ეს კიდევ არაფერი ჩვეულებად
არის შემოღებული თურმე, რომ თუ
დელოფალს საწოლის ოთახში არ
ანთია ეცხელი, არც სხვა საწოლის

ოთახებში შეიძლება დაწებდა
გაბედიერებულმა სტუმრებმა, რა-
მელთაც ბედმა აღიხსათ სასახლეში
დაიარება, უნდა მთელი ღამე იხა-
დავო და შინ სურდოთი დაბრუნ-
დნენ.

ერთხელ ერთმა ჰერცოგმა გახდა
თურმე და მოახსენა დელოფალს, რა-
ტომ ოთახებს არ ათბობენო...

— მე არა მცოცა და თუ თქვენ
ეგეთი მცეცანა ბოძანდებით...
მას შემდეგ ჰერცოგისთვის ფეხი
აღარ შეუღმეცენებიათ სასახლეში და,
რასაკვირველია, ვაციებულს ოთახს
შიაც ღამეს აღარ ვატარებდა.

— ეს რა კიდევ, როცა დელოფა-
ლის საღილზე ზის, არავის შეუძლიან
დელოფალს ხმა გასცეს. თუ ვისმე
ლაპარაკე მსურს და თუ შეგადრე სა-
სიცილო რამ ამავეი აქვს სათქმელად,
უნდა თავის მგზობობს მიუბრუნდეს
და იმის უამბობს ხმა-მალდა. თუ დე-
ლოფალს მოეწონა ამავეი და ვაცი-
ნოს, ხომ სხვებიც იციანან; თუ დე-
ლოფალს უყარებდა ამა მიაქცია, თუ
მისას ჰნიშნავს, რომ რაღაც სისუ-
ლულე წამოპროშეო, თუ მოლაპა-
რაკეს დელოფალი ეკითხება რამე,
პასუხი აგრეთვე მგზობობს უნდა
უთხრას და დელოფალს არ შევხე-
დოს.

სასტკად აღრქაძულით თურმე აგ-
რეთე დელოფალს კითხონ რამე
სიტყვა. ერთხელ ამერიკის გამოჩე-
ნილმა გენერალმა გრანტმა საღილზე
წვიდა.

ლოწალში დაეარჯებდა ეს ათ თუნანა-
დღე, შემოსავლის-კი აიღებს საშას თოქ-
ნადღე, საქმის ვითარების შესატყობად
და ამასთანავე იმის საყოფნდელად, თუ
რამდენი შემოსავლი მოაქვს და
ძირებს, კარგი იქნებოდა სასჯის მიე-
ლო წინადადება გამგებობისა, რომ
შემდეგ, თუ ქუეში დაგვიფლებოდა,
მათ თუ მარტო ავღობრის მიწებს,
კუეისისა და სხვა მიწებსაც თითონ
აიღებდა და იჯარით აღარ გასცემ-
დო.

გუბეთოვი. ავღობრელები წელიწად-
ში ვაძლევენ 2150 მანათს. გამგეო-
ბა-კი ვეუბნება, რომ ას ათი თუმანი
მარტო საქმის წარმოებაზე დევეკე-
ვება წლიურად, ხოლო შემოსავალი
სულ სამის თუმანი იქნებოდა. მამო
ქუეა, რომ უფრო ეუბნებოთ ავღობრე-
ლებს, როდესაც ჩვენ საყოფნდელ ორას
თუმანსაც ვერ ამოვიღებთ. მაგრე
ზარალი ცალკე იქნება და ავღობრე-
ლებსაც ტყულ-უზარალად ვიგნაწყე-
ნიან. ჩვენთვის ასეთი საქცილი არ
იქნება ადრე, ჩვენ უნდა ვსიცილობ-
დეთ ხალხის გული მოვიგოთ და რას
ვევანება ტყული ვაბოროტება. სამის
წლით ვაცუთ და მანამდე ვამგებო
შეუღვარად შეისწავლოს საქმის ვითა-
რება და წარმოვიდგინოს უფრო სრუ-
ლი პროექტი მიწების პატრონა-
ბისა.

თავმჯდომარე, საქმე აშკარაა. ეკე-
რობაში მართლა პირი შეკრეს აუ-
ღობრელებმა, თითო-ოროლა კაცი
მოიღობა ჩემთან და სამას თუმანზე
იძლიერა იმ პირობით, რომ სხვა მო-
ვარებს არ შეეცყოთ. თუ მიწებს
მეტის მიცემა არ შეეძლო, ამა რად
შემოგვაღვდენდნენ სამას თუმანს. ამე-
ტომ ვამოსცდელად უჩირო არ იქ-
ნებოდა სამის წლით მიგნდოთ გამ-
გებობისთვის თანხმად წაიხსოვლის მო-
ხსენებისა.

მასხალა. მე სრულებით ეეთანხმები
ხმოსანს ბებეთოვს, რომ არავითარი

ჭკობის თურმე დელოფალს; რატომ
ხელთათმანებს არ იხდათ საღილის
წინაა? გრანტი მეტად შეჩატყენი-
ლი არაა, როდესაც დელოფალსა-
გან არაფერი მახსოვს არ მიიღო და
საღილზე მყოფმა სტუმრებმა შემინე-
ბულის სახით თავი ვაქინეს იმის ნი-
შნად, რომ მაგის კითხვა არ შეიძ-
ლებოდა...

* * *
— არ ვიცი, ეს საღილი და რა
გვარი ცერემონიება, მხოლოდ ამას-
კი მოვამხმერთ, რომ ჩვენში, ჩინეთ-
ში, ამისთანაების არა ვიციოთ. პირ-
იქით, ჩვენში თუ მართლის თქმა სა-
ქიროა, თეთი იმპერატორსაც არ და-
ვინობდნან და პირში ვეყვან, თუნ-
დაც რომ სათქმელი არაფერი სასია-
მოვრო იყოს.

არან ჩვენში ერთ გვარა წარჩინე-
ბული ჩინის-კაცნი, რომელთაც ჩვენ
„ზნობის დამცველ ცენზორებს“ უუ-
წოდებთ სახელად. ეგროპაშიც ჰყავთ
ცენზორები, მხოლოდ ჩვენებში და იმა-
თის ძილან შორის-შორის არიან ერთ-
მანეთზე. თქვენებზე რა გითხრათ,
თქვენც იცით, რაინდ არიან, ჩვენც
დავინობდნან და მართალი ყველას პირში
უთხრან. და ჩვენს ცენზორებს რომ
წინადაც ასრულებენ თეგანის მოგე-
ლოვებას, ამის მავალითებს გნლვე მო-
გახსენებთ.
წინადაც ბოლშე ხინდი, რომ სიტყ-
ვა ცოტა გძლი ვამოუ. იქნება

საქართვები არ მოითხოვს ავღარა-
ლებს წყენა, მით უფრტეს, რომ მი-
წები რამდენსამე სახლობს მასცემს
ლუკმა პურს. ბანი თავმჯდამარე
ამბობს, რომ აღბად მეტრ დიხს იჯა-
რა, რაკი თითო-თითონი სახის თუ-
წამდე იძლიერდნენო. ჩემის აზრით,
თუ იძლიერდნენ, იმტრობ-კი არა, რომ
პირი-პირის ჰქონდით შეკრებულ ავღარ-
ბურებს, არამედ იმტრობ, რომ მართ-
ლად თითო კაცს უფრო შეუძლიან
მეტის გამოღება, ვიდრე ორმოცსა და
მეტს საფლავს კაცს.

შემდეგ ხანგრძლივის ბაასისა საბ-
ქომ უარ ჰყო გამგეობის წინადადება
და დამატკიცა იჯარა ავღარებლებზე.
მეორე სასურალებო საქმე შეიხე-
ბიდა ქარხნების დასაფსებელს ხარჯ-
სა. ამ რამდენსამე წლის წინად ქა-
ლაქის საბჭოს მსჯელობა ჰქონდა იმა-
ზედ, რომ განთავსებულყოფილ იყოს
ხარჯისაგან მებრუნებელი და ქარხნები,
რადგანაც ეს საქმე ჩვენში ახალია და
უნდა წინადადებით მეტარებებო.
მას შემდეგ ქალაქს ხარჯი არ გაბო-
ურბოვდა მეტარებეთათვის. 1885
წელს დაფსებს ტულისის ქარხნები
და ლბობნად, რომ წელიწადში მე-
ქარხნებს არ ერთმეათე ოთხის თუმე-
ნამდე დასაფსებელი იფულო. დღეს ქა-
ლაქი ისეთს უფულობაშია, რომ ამო-
ღებდა ხარჯის პატებმა ძალიან სამიშ-
მო გამოიღეს. ქარხნების უფისობად
მეტრში მხათრობს მთავრობა და ჩვენც
აქამდე ბევრი დავუთმეთ, მანამ შეგ-
ვედლო. ამის იტიო-კი ქალაქი იმის
უნდა მსჯელობდეს, რომ მომეტე-
მული წყარო გაიჩინოს შემოხარისხო-
სა, არა თუ ამისთანა კანონიერს ხარჯზე
კვლე ხელი აიღოს. ამიტომ, გამგეო-
ბის აზრით, საქრობა ქალაქის საბჭომ
დამატკიცოს 1885 წლის დაფსება
და გადახადდენოსო ეს ხარჯი. საბჭომ
ერთ-ბმად მიიღო წინადადება გამგეო-
ბისა.

ამს შემდეგ საბჭომ მოისმინა თხო-

თქვენში ჩვენს ცენტრობებს ერთი ეს
კოლეა დასწამით, რომ მოკლედ
თქმა არ უყვართ. ამს თავი დაენე-
ბოთ და არ მოისმინეთ, რას და რა
კოლოთი ელბარაკება ცენზორი თა-
ვისს მბრძანებებს, ბოლიზანს, შეიღს
შეცისას, როგორც ევროპაში მოიხს
სენებთ ხოლმე ჩინეთის იმპერა-
ტორის.

— თქვენო დიდებულებავ, — სწერს
ერთი ცენზორი იმპერატორს: — გაზა-
ფხულდა და თქვენც განაბრებელი
წაბრანდით ბალო თვალის გასაბე-
ლად და სასამარინებლად. კეთილი,
მარამ ეს რაღა ამბავია, რომ გზა-
ზედ, თქვენის დედის სახლის წინ, გა-
იარეთ და არ შეხედოთ, მშობელი
არა ჰნახეთ. რას იტყვიან, რა თვალით
შეიხედავდენ თქვენც ქვეშეწოდებნი
ამის მეტი სხვა რა ვთქმის ხალხსა,
თქვენის საქციელის მხამველს: „თუ
იმპერატორი საქვენოდ ჰხედავს და
თავის დედას პატებს არა სცემს, მაშ
ჩვენ რაღა მოგვეითებოდა, განა იმ
პერატორი უფრო მეტკიდელ და წინ-
დად არ უნდა ასრულებდეს თავის
მრავალბაობას, ვიდრე ჩვენა“.

თავს ნუ იბრთლებთ, მეფეო,
იმით, რომ დიდი ჯავა მომდის, ბე-
რი რამ მაქვს საფრთხელო, დიდი
მოვალეობა მაწევს ტვირთად და
ეგრე ვიციო დედის სანახავად. ამა
ახლა ჰქობენ ყველა მოხელე, თუნ-
და მდაბო, მუშა კაცს, — განა იმით
უფრო ათას გვარი ხეაფლავსო და სა-

ენა ჩიხაზოვისა, რომელიც უწიოდა
დადამსებლებს, რომ წელიწადში მი-
რზოვესსულს ფაბრიკას შეაწერეს
1912 მან. 50 კაპ. თუ ქალაქი ამას
თვითმეტეს თუმხანე არ ჩამოიყენას,
მე მეტრებს დავუტყუებ და იმდენი მე-
წა ხალხი ულუკმა-პურად დარჩებო.
მ. კონკრინანცმა და როტინოვმა მე-
ორი კარგი რამ დასაჯერდა, მაგრამ სა-
ბჭომ უფრო უფრო ჩიხაზოვის ასე-
თივე უარი გამოაცხადეს მღვბრარის
თხოვნაზე.

სხვათა შორის უნდა ამოვიჩიოთ
ბ-ნ იზმალოვის მოადგილე, რადგან
ვინა გაუფიდა გამგეობის წევრობისა.
ეგრე უყვარს და საბჭომ 27 ხმით
წინააღმდეგ სამის ხმისა კვლე ამო-
იჩიო ბ-ნი იზმალოვი.

უცხოეთი

საფრანგეთი *. ფერომ სოქვა
შემდეგ, რომ საპოლიტიკო თავი-
სუფლება საქმად გრეცელია და უფ-
რო მეტად გავრცელება მის რე-
ლიად საქრობა არ არისო. ამ 17 წლის
განმავლობაში იგი თავისუფლება საკ-
მაოდ გავრცელდა. სასრისუბლიკო
დასხობა, — განაგრძო შემდეგ ფერომ,
— შიშიაო რა თავისუფლება, მიონ-
დამა, რომ თავისუფლებასთან ერთად
მოგებოა სინაოლე, ხელ-მძიფინი აზ-
რები, წევობრივი ძალა, სწავლა-კო-
დ-ნა. ამისათვის შემოიღო საფრანგეთის
ერისთეის საერო სწავლა-განათლება,
საერისკაცო და საყოველთაო; ისეთი
საყოველთაო, როგორიც კმქვის
ურა საყოველთაო; ისეთი საერო,
როგორიც თვით ერის კაცობაა. მიე-
ლი საფრანგეთი გავსო ამ დასმა სკო-
ლებით, განაკარგა და განაერტლო
სასწავლებლები, უნივერსიტეტებს შეს-

*) ან. ივერია № 271.

ვალალო საქმე არა აქეთ, განა იმით უფ-
რო აყოფდ ლუკმა პურზე და ათას გვარი
გაბრუნებზე არ უნდა იმტროიან თა-
ვი? მაგრამ ამა შემხედეთ, რომელი
მთავარი გამხედდეს, არ ასარულოთ
თავის უფობარესი მოვალეობა, წინა-
და მოვალეობა შეიღოსა მშობლის
წინაშე, და განა ხალხი უნდა იყოს
მაგალითი მეფისათვის და არა მეფე
ხალხისათვის კეთილ ინებეთ, მეფეო,
და შემდეგში ნულარ ჩაიდნეთ ისეთს
საქმეს, რომ დედა თქვენს აწუენითო
და გული ატკინოთ.

— ამავე ბოლიზანს დედა გარდა-
ცვალა. შვილი დღის დასაფლავე-
ბაზე არ წავაღ და მიზეზად ის მო-
იგონა, რომ შეუძლოდა ვარა. ამის
გამო იმევე ცენზორმა აი რა საყვე-
დური მისწერა მეფეს:
— მე, თქვენმა უმარჩილესმა ყმა,
და წარინებულთა კარის-კაცთა თ-
ლის გულის მწუხარებით დაეასფლა-
ეთი მიცალბებული დედა თქვენი იმ
წესითა და რაობა, როგორც შევე-
რებოდა ხელმწიფის დედის პატებსა
და ღირსებას. მხოლოდ ეწუხდით, მე-
ფეო, რომ თქვენ არ ინებეთ დასფ-
ლავებაზე დასწრება, როგორც არ მო-
ბანდით და უკანასკნელი პატები მანიც
არ ეციო თქვენს მშობელს? რატომ
შაბეღბო არ ეწენეთ ხალხს, როგორც
ჩვეულებად და შვილის მოვალეობა
მოიხიბოდეთ?
სასახლეშია და ხალხშია უკმა-

ძინა საქრობი იარაღი კვლევას და
ძიებისათვის. ამავე დასმა მისუა დასა-
ბამი და საფუძველი საპროფესიო
სწავლა-განათლებას. ამ სახელოვან
საქმესზე არ დასჯერდა და მიიქცა
ყურადღება მისი ქონებისა და ღოე-
ლათის გადმოცემის საქმეს, გააკეთა
ილ-ძალი ქვა-ფენილო გზა და ზოგი-
რები, რისის გზები, არხები. აი ეს
საქმე გააკეთა რესპუბლიკელთა დას-
მა და ამ საქმეს უთელიან ცოდვად.
იმს უსაყვედრებენ, რომ მეტის-მე-
ტრ მოინდომეთო. ბატონებო, თუ
მანიცა და მანიც საქრობა გამოვე-
დეთ რაშიმე, სწორედ იმაში უნდა
გამოვედეთ, რასაც ცხლავდ მოგა-
სენებთ: დიად, ჩვენ ბევრი რამ გინე-
ნდა! აი ამაში გვემუყუნებენ, აი
ამიტომ გვეუბნებიან, რომ საყოველ-
თაო კენჭს-ურა გვიცხად და გიოი-
სებობათო, რა ეწინაა კერძოდ მე მი-
ტერითინა ვე რისხვა, ვე საყვედური.
ჩემი კისერი და მეკრეკეთა ხმალი
თავს მოვიდრეკ მაგ რისხვის წინაშე,
მაგრამ გაწილებით-კი არ გავლუ-
ლები. საქმე მანიც საქმედ დარჩება.

რადიკალებო, — სოქვა მეგრე ორა-
ტორმა, — სცდებან, რაცა ჰგონებენ,
რომ საფრანგეთის დღევანდელი გე-
ქობიბა და განსაჯელი გზა მიზე-
თენ ვანდალო. მიზეზი ის არისო, ამ-
ბობენ ისინი, რომ ძრიელ კოტა საქ-
მეა გავრცელები, ქვეყნას ახალ ახა-
ლი რეფორმები სწუყრიანო. ეს მე
შეცდობა მგონია. 1885 წელსაც გა-
ფართოილ ქვეყანა და მოვარაე,
რომ ეგ შეცდობა საშინაო-მეთიკი.
არჩვენებთ დიწყო მამნი და ჩემი
შიში ვამართლებ: ქვეყანამ არჩია
200 კაცი მონარხიელი და კლერიკა-
ლი პალატაში დეპუტატად. როგორ
ახსენს მამნი ეს ამბავი: ვე იმისი ნი-
შნაო, სოქვეს, რომ ქვეყანამ პირი
რადიკალიზისკენ მიიქციაო. 1888
წელს კიდევ ბულანეცობა ვანდა. ნუ
თუ ახლო გვეტყვიან, რომ ბულან-

ყოფილება ისინი, ყველანი ამას გე-
მებენ: „ჯერ იყო და სიკრძალოში-
ვი პატები არა სცა, სახლის წინ და-
იარა და დედა არ-კი მოიკითხაო,
ცხლად და დღის საფლავი არა ნახა,
უკანასკნელი სალბო არ მისუა, არ
ასარულოა წესი, რომელიც თვით ღოე-
საგან არის დადგენილი... თქვენო
დიდებულებავ! თავს ავადგომობით
მართლებით, მაგრამ ხალხს, რაც
უნდა უსწავლელი და გაუთვალევე-
ლი იყოს, იმდენი ჰკუთ და გავგებ
მანიც კიდევა პატს, რომ მაგისთანა
ტყუელს მიზეზებს პატებს არ დასდებს.
ამას მშობრთა და მთხოვრის დროს
გატარებანი ბრძანებდით. ამის გამო-
ნი ვილა დავიჭრებ თქვენს ავადმუ-
ფობას, რომლითაც თქვენ თავს მარ-
თლებობდით. ავი არც არაიხს სჯე-
რა.

ხალხში ასეთი ხმაც დადის, ეთომ
თქვენ რაღაც დიდი დროს გაწუტე-
ბით და ამის გამო დროს გატარე-
ბით ერთობდით, რომ დარდი მართო-
როთ... არ ვიცი, ვისი იმედი გავქო.
თქვენის ყოფა-ცქვიანგან ხალხი დღის
უბედურების მოკლის და ამის გამო
ილადღაც არაფერად მიიჩნით თქვენის
დიდებულების უქიფობა...
**

— იტყვიო, — ეს ისეთს წერილობანს
საქმეებს შეეგება, რომ შვილებმა ამა-
ზე პირდაპირ ლაპარაკი არავის და-

ცეობა ქვეყნის რადიკალიზმის მოსა-
წავებო? განა ის ვიგინდარათა ბრბო,
ის მელიტინინი, რომელითაც წინ მი-
უძღვიან მოსისხლე მტერნი რესპუ-
ბლიკისანი, რეფორმატორისკენ მიი-
კლდენ თვებებს არა. სად მარბის ის
ბრბო, რომელსაც შაეის ტბითი მი-
უძღვლებს თუ ბელად? რას ეტანებენ
ყველა ისინი, ვისაც რესპუბლიკამ
მოუტრა შემოსავალი, მოუსწრა აღდი-
ლი, ვალწუყეტა იმელები? სად მი-
ლიან გულ-უბრყვილო ყმა-ლიანი, მატ-
ყურანი, ნამუს-გაწყვეტილინი, ბა-
ტონთან. ბატონი ჰნებავთ, მილიან,
წინაშეს თაებზე უნდა დაგეგმნენ იმის
წინაშე? დიად, აი ველ-საჯლი არა
ბავი ეს არის! და მეგრე რა დროს
გვატყუებთ თვის ასეთი სირცხვილი მა-
შინო, რაცა სჯავა ფეხი უნდა ვაღვედო
ახლასა და დღის საუფრეში! თუ
მართლა დემოტი გავიწურა, თუ ბო-
როტებამ განიარჯვა და ვე სირცხვი-
ლი ევაშო, 1889 წელს ჩვენ მოწე-
მენი ეტიკმებით არა რესპუბლიკის ასის
წლის იუბილეისა, არამედ სულ სხვა
სანახავს მოვეწუყებთ. მოვეწუყებთ
უღდალს და უსამინელს უარ-ყო-
ვის ყველავრისას, რაც-კი უყვარდა,
რასაც-კი პატებსა სცემდა, რასაც-კი
გმასხურებოდა საფრანგეთს ამ უკ-
ნასკრელს საუფრეში. ხოლო, ბატო-
ნო, ეს შერცხევა არ გვეწვევა, თუ
ყველა რესპუბლიკონი, რადიკალინი
და ზომიერნი შეერთდებიან და შე-
იკენებენ, რომ სათავე და დასაბამი
ბულანეცობისა ახალი აზრებისა და
რეფორმების წყურთილი-კი არ არის,
სულ სხვაა. სათავე და მიზეზი ის
არის, რომ ერთი მოიღობა, მოსტე-
ბა უნდა, საფრანგეთს მართვა სწუე-
რიან, თუ შეიგინებენ, რომ რადიკა-
ლიზმისა და ზომიერების მოვალეობა
ერთად იმეშაონ და აღდგინონ აზ-
რი, ანდერძი და წესი მართვისა.
ასეთი უნდა იყოს, ჩემის აზრით, ჩე-
ნი სააჩვენეაო პრაგრამა“.

უმალონი, თუ თავი არ მოგაწყინეთ,
მა ნება მიბოძეთ, ერთი წერილი
კიდევ მოგიყვიანო. აქედან ცხლად და-
ინახავთ, რომ ცენზურები პირდაპირ
ლაპარაკებენ მამნი-კი, რაცა სა-
ქმე შეიგინა თვით სახელმწიფოს წეს-
წყობილებას.

— თქვენო დიდებულებავ! — სწერს
ცენზორი ხელმწიფეს: — განაშეგება შე-
უძღვრებელი-და. მას შემდეგ, რაც
თქვენ ტახტზე ახედდით, ყველავარი
შეიკვალა: მიწა მოსავალს აღარ
იძლევა, ზამთარი ზამთარს აღრა ჰკავს
და ზაფხული ზაფხულს. თვით ცის
მნათობანიც უნდა დაიარებინან, თით-
ქოს გზა-კალი დაუკარგავთო. თქვენს
მოხელეებსა და ხალხს მმართველებ-
ზე რაღა მეთქმის! ვილა ჰყავს ხალხს
მეფრეელი და უფრის მადლებელი, ბრა-
ლიანი მართლად გამოდის და უბრა-
ლო დაწაშულად, ბოროტად და ვე-
კაცობა გამრავლად და პატრონი არა-
ვინა სჩანს, რომ ხალხს უწყველოს.

თავი და თავი და ჰეშარიტი მიზე-
ზი ყველა ამ უბედურებისა ის არის,
რომ თქვენ, მეფეო, ვაღუებუეთ მა-
მაპაის გზას და ეუძლად გზას დაა-
დგეთ. ეგ ტახტი, მეფეო, რომელზე-
დაც დღეს თქვენა ჰხობათ, თქვენის
მამაპაისგანდა არის ამწენებული და
დაკვირბებული და თქვენც მხო-
ლოდ კეთილის საქმით შეგიძლიანთ
ფეხი მოიკიდოთ მაგ ტახტზედ. მი-
ლიან, უწრუწველად ებრთებოდა სა-
ხალღში, უჭრითი და ცხოვრობი მი-

შემდეგ ორატორმა ილაპარაკა იმა-
ზე, როგორ უნდა შევერთდეთ რეს-
პუბლიკონი, რა უნდა დავუთმოთ
ერთმანეთსო. ფერომ სოქვა: „არის
ზომიერთი რამ, რასაც ჩვენ ვერ დე-
ვაგობთ, გულთათი და სულით მი-
წადინებული ვარ, რომ გავერთდეთ
რესპუბლიკელები, მაგრამ ეს გავრთე-
ვა მოვალეობის საფარვლით ქვეშე
ვერ მიხვარებოდა.“

მეგრე ორატორმა სოქვა, რომ მე
ვეწინააღმდეგებო კონსტიტუციის გა-
დასრევასაც, სამღელდლოთათვის გა-
დადებულის ხარჯის გაუქმებასაც, შე-
მოსავლის დაგვიარა ხარჯის შემო-
ღებასაც და სათემო ბატონობასაცო.
„ამაზე, რასაც ვიკრევილი, დავეჭრა-
ხავენ, გვეტყვიან, რომ რეპუბლიკე-
რები ხართ, რეკორგარდობო, — და
ასევე ბოლოს ორატორმა. მაგრამ
რა ეწინააღმდეგეთ ღვე, სხვები იყვენ ლი-
ბერალები და მოწინააღმდეგე; ჩვენ-
კი კეთილ-გონიერნი მოქალაქენი ვართ,
დინჯნი მამულიშვილინი, თუ გინებთ,
სწავლინიცა, მოკლე კუისანიცა, მაგრამ
გვარდებოდა და ვერაზებთ კოლე და-
ვიცუბოთ ის, რამაც ჩვენც და მრ-
ავალს თქვენგანსაც იმდენი ჯავა გავ-
ვეყენია და იმოდენი ცხარე ცრემლი
გავაღრენია და ჩაიდენი დიკლეო
კიდევ სისხლად იმევე საუფრის დასა-
ცველად. რა საფრევა და საწინჯე? ის
საფრევა რესპუბლიკა, ჩემი მრავალ-
ბუნავალი რესპუბლიკა!“

წერილი ამაგვი

ბურღინმა გარდაცვლიდა ამას წინად
ერთი შესწავლი გაცი, მამული-მეპატრო-
ნის შვილი. მამა, რაღა თქმა უნდა, ა-
ღიან დასაფლავიანებულა და შექმნებულა
შვილის განსაფლავათ. ორი დღე ჰქო-
ნათი განსაფლავება სასხლად და შესა-
დღეს უნდა დაეამრსათ თორმე. უფრად
მეორე დღის საღამოს უსულა გეამზე
ამსტარა იმისი ძალი და დაწყინა ღო-

რთმევა დიდებლ ნუ მიგანჩიოთ, მე-
ფეო. თქვენ არ გიყვართ ის, ვინც
მართლს პირში გეუბნებთ, ერთ-
გულს ხალხს თვინად იზიარებთ და
ყურს უდებთ, ენლობით ისეთს
ხალხს, რომლის ყოლა სწორეთი რომ
წყევა და უბედურებდა. ისინი თქვენ
გართობენ მუსიკით, სიმღერებით და
ამასთანა ხალხს-კი ევლარა ჰხედეთ.
ხალხს ცრემლი დაუშრა, მეფეო, იმ-
დენს დასტრის თვისის უბედურებასა-
და გოლტყებას.

განა ასეთი მეფობა მეფობაა? არა, ასე-
თი მეფობა მხოლოდ არცტენს წინაა,
პართა ტახტსა და ღიღებსა, არა, ასე-
თი მეფობა მეფობა არ არის...

თუ ჩემი სიტყვა მართალია და
ქვეშაში დავჯავდო, სხვებსაცა ჰქობთ,
მეფეო, და ისე გამიკითხეთ. თუ ტყუი-
ლი გამოდგეს, დასმავეთ, რისიცი ღოე-
სი ვიყო. იმ მზად ვარ ყოველი სა-
სჯელი სხარუბლით მივიყო, ოღონდ
ერთს გვედრევი, მეფეო, უწრადლე-
ბით მოისმინეთ ჩემი სიტყვა და ბო-
ლომე დაიკითხეთ...

დიად, აი ასეთი ლაპარაკი იციან იმ
ცელუნანებო ჩინელებმა, რომელთაც
ევროპაში დასცილიან. ამისი მიზეზი,
ვიცი, ის არის, რომ ევროპელებმა
ჩვენს ქვეყანას, ჩინეთს, არ იციან და
არ-კოდან ხომ არ-კოდან...

გონივრ

